

אף על פי שאין חמין שלו מחפין בנסרין, שכיון שעיקר חימום המים נעשה מבעוד יום, נחשבים כמים שהתחממו מבעוד יום, שאין בהם איסור רחיצה, אף שהוסיפו להתחמם קצת בו ביום (ריטב"א, לפי הפיוש שהרחיצה כאן היתה בחמין, ראה לעיל בסמוך).

התחילו הפלגנים להחם בשבת - שהיו מערבים בשבת מים צוננים במים רותחים, ועוברים בכך על איסור בישול בתולדות האור, אבל לא נחשדו ישראל להעמיד על האש קדירה עם מים צוננים (פני יהושע, ע"פ רש"י לעיל לט, ב ד"ה בכלי), ויש מפרשים, התחילו הבלנים לגרום שהמים יתחממו מאליהם בשבת, על ידי שהיו מניחים מבעוד יום גחלים תחת המים, והדבר אסור משום איסור 'שהייה' שמא יבואו לחתות בגחלים (רשב"א, ע"פ ירושלמי).

התירו את היצעה, שבשביל להזיע צריכים מים רותחים ממש, בלא תערובת מים צוננים, ולא שייך בזה חשש האיסור של עירוב מים צוננים במים רותחים (רא"מ הובי"ח לעיל לט, ב, ע"פ הרש"י הנ"ל בביאור הגזירה).

התירו חמי טבריא, או שאר מעיינות שנובעים בהם מים רותחים (רמב"ם שבת כב, ב), וההיתר הוא אף לאחר שהעבירו את המים לכלי אחר (טור או"ח שכו, א), ויש אומרים שההיתר הוא דוקא כשהמים נמצאים בקרקע, אבל אם העבירו אותם לכלי, אסור, שאין הרואים יודעים שהם חמי טבריה (טור שם בשם ראשונים, וב"י שם).

התירו להן חמי טבריה וזעה במקומה עומדת, שאפילו בחמי טבריה לא התירו אלא להתרחץ ולא להזיע (ראה ר"ף להלן סב, ב מדפי הר"ף; רמב"ם שבת כב, ב), ויש סוברים שזיעה אסורה משום גזירת רחיצה, ודוקא במקומות שאסור להתרחץ בהם, אבל בחמי טבריה שמוותר להתרחץ, כל שכן שמוותר להזיע (ר"ן על הר"ף שם, בשם רבינו יונה והרמב"ם). ■ להלכה, בחמי טבריה, מותר להתרחץ, ודוקא כשהם בקרקע, אבל אם הועברו לכלי, אסור [כדעת הטור בשם הראשונים], ולהזיע בחמי טבריה, יש אומרים שאסור, ויש אומרים שמוותר (ש"ע או"ח שכו, ב), וכבר נהגו שלא לרחוץ כלל בשבת את כל הגוף, ואפילו במים צוננים (ראה משנ"ב שם, כא).

האי מאן דעבר אררנן, למרות שמהתורה אין מקור לכך שחייבים לקיים מצוות דרבנן, מכל מקום העובר עליהם נקרא עבריין (רמב"ן ספר המצות שורש א, והוכיח מכאן כשיטתו שם, שאין עוברים על 'לא תסור' בעביה על דרבנן), ויש חולקים וסוברים, שמהתורה יש מקור שחייבים לקיים מצוות דרבנן שנאמר 'לא תסור', אלא שכיון שגזירות חז"ל לא כתובים בתורה, היה ס"ד לומר, שהעובר עליהם אינו נקרא עבריין (מגילת אסתר שם, בדעת הרמב"ם שם).

שרי למקרי ליה עבריןא, שאף שלשון הרע מוגנה ביותר, מכל מקום, כל שמספר בגנותו כדי להרחיק אחרים מעליו, שלא ילמדו ממעשיו, תבוא עליו ברכה, ואף בעביה מדרבנן, שאלמלא דברי סופרים, אין דברי תורה מתקיימים (מאירי), ודוקא כשעבר על האיסור כמה פעמים ופרק מעליו עול יראת שמים ומצוה לגנותו (חות יאיר מב; חפץ חיים, באר מים חיים ד, ז), או שעבר על האיסור בפרסום (חפץ חיים שם), ואיסור 'אונאת דברים' נוהג רק ביחס ליראי השם (ראה רמ"א חו"מ רכח, א וביאור הגר"א שם).

לא התירו לרחוץ אלא פניו ידיו ורגליו, אבל אבר אחר משאר האיברים אסור לרחוץ (מאירי לעיל לט, ב). ויש חולקים וסוברים, שנקט 'פניו ידיו ורגליו' שהם האברים שרגילים לרחוץ בכל יום, והוא הדין שמוותר לרחוץ אברים אחרים, ובלבד שלא ירחץ את רוב הגוף, שרובו ככולו (ב"י או"ח שכו, וכנסת הגדולה שם בדעתו, ופמ"ג שם א"א א). ■ וכך נפסק להלכה (רמ"א או"ח שכו, א ומשנ"ב שם).

ואין צריך לומר חמין שהחמו ביום טוב, אבל בחמין שהתחממו בערב יום טוב, מותר לרחוץ אפילו את כל הגוף, שהגזירה על רחיצה בחמין, נאמרה רק בשבת ולא ביום טוב (ר"ף ביצה יא, א; רמב"ם יו"ט א, טז. וראה להלן ד"ה שחמין, שכן דעת רש"י), שאיסור חימום מים ביום טוב לרחיצת כל הגוף (המבוא לעיל לט, ב) אינו אלא מדרבנן, ולא גזרו גזירה לגזירה (ר"ן). ויש חולקים וסוברים, שאף ביום טוב גזרו חכמים על הרחיצה כדרך שאסרו בשבת, שמא יבואו לחמם מים באיסור בו ביום, שלדעתם, מהתורה אסור לחמם מים ביום טוב לרחיצת כל הגוף, אלא שבחמין שהוחמו בערב יום טוב, הקלו חכמים לרחוץ כל הגוף אבר אבר, אף שבשבת אסור לעשות כן (רשב"א; ר"ן. וראה להלן ד"ה שחמין, שכן דעת תוס').

■ להלכה, מותר לרחוץ כל הגוף במים שהתחממו בערב יום טוב [ובתנאי שלא ירחץ בבית המרחץ, שיש חשש שהבלנים יחללו את היום טוב] (ש"ע או"ח תקיא, ב), ויש סוברים שאסור לרחוץ כל הגוף יחד (רמ"א שם), ומותר לרחוץ כל אבר בפני עצמו, ואפילו שרוחץ את כל אברי הגוף (משנ"ב שם), וכבר נהגו שלא לרחוץ את כל הגוף אפילו במים קרים ביום טוב (שש"כ יד, יא, ע"פ משנ"ב שכו, כא). [רחיצה ביום טוב במים שהתחממו בדוד שמש, ראה משנ"ב דרשו שם, הערה 6].

מרחץ שפקקו נקביו מערב שבת, כמחוייב על פי ההלכה, שמי המרחץ לא יוסיפו להתחמם בשבת מהגחלים, שמא יבוא לחתות בגחלים (ראה רש"י בשם ל"ה, הו"ן).

למוצאי שבת רוחץ בו מיד, שהרי לא התחממו המים בשבת (רש"י), ואין צריכים לחשוש לרואים שייסברו שהמים התחממו בשבת, שאז היה אסור להשתמש בהם במוצאי שבת עד לאחר שיעבור שיעור 'בכדי שיעשו' (ר"ן). ■ וכך נפסק להלכה (ש"ע או"ח שכו, יא).

למחר נכנס ומזיע, ויוצא ומשתטף בבית החיצון, שלהשתטף בבית החיצון אינו דרך רחיצה, ולכן הקלו, מה שאין כן בפנים המרחץ, הוא דרך רחיצה ואסרו שמא יבואו הבלנים לחמם המים באיסור (ר"ן ד"ה תניא, ומשנ"ב תקיא, ז). ■ וכך נפסק להלכה (ש"ע שם, וראה לעיל, שיש אוסרים אף מחוץ למרחץ).

שחמין שלו מחפין בנסרים, ולכן אין לחוש שהתחממו המים בו ביום (רש"י), שאיסורי רחיצה ביום טוב הם רק במים שהתחממו ביום טוב עצמו [וכדעת הר"ף והרמב"ם שהובאו לעיל, וראה ביאור הגר"א (תקיא, ז) שבטעות סופר נכתב ברש"י 'בתוס' 'בשבת', שהרי מדובר על יום טוב] (ראה תוס' ד"ה אלא, בדעת רש"י; ריטב"א). ויש מפרשים, שהשתטפו בצונן, וחיפוי הנסרים נצרך בשביל שלא יטעו הרואים לחשוב שהמים חמים [וכדעת הראשונים האוסרים רחיצה ביום טוב, כמובא לעיל] (תוס' שם; רשב"א).